Олег Проців

Виборчі махінації по-станіславівськи

«Махінаціям - ні! Фальсифікаціям – ні!» Саме такі гасла звучать на даний момент на виборах як до Верховної Ради України, так і депутатів всіх рівнів чи голів сільських рад. Практично жодні вибори у нас не завершуються без судових справ та взаємних звинувачень опонентів у вкиданні до виборчих урн зайвих бюлетенів чи неправильному підрахунку голосів. Більше того, нам залишається лише позаздрити громадянам Америки чи країн Західної Європи, які дізнаються про результати виборів Президента чи депутатів на наступний день після їх проведення. На нашу думку, це пов'язано певним чином із ментальністю українського народу та його національним усвідомленням. Про це свідчить історія виборчого процесу Галичини і м. Станіславова, зокрема, що заставляє нас зайвий раз переконатись у тому, що ми є «гідними» наслідувачами наших прадідів.

Наочним прикладом цього твердження є історія виборів 31 травня 1883 року до Галицького Сейму від Станіславівського виборчого округу. Варто зазначити, що на відміну від теперішнього бюрократичного механізму державного управління, коли процес організації виборів контролюється центральною виборчою комісією, у Галичині цей процес був вотчиною Галицького Сейму, який же і затверджував результати виборів. Вже через три місяці після виборів їх результати були оскаржені. Доповідач – депутат П. Пєтруський на засіданні Галицького сейму 4 вересня 1883 року виступив з доповіддю у справі проведення виборів у Станіславові, відзначаючи, що кількість жителів у Станіславові з правом голосу становила 1176 виборців, але на голосування прийшло 606. Згідно тодішнього чинного законодавства для отримання мандата депутата потрібно було отримати 304 голоси. Отже, формально переможцем можна було визначити Ігнація Камінського, який набрав 387 голосів, тоді як його опонент Станіслав Брикчинський - лише 219. Проте, на заваді переможцю І. Камінському стала скарга Леона Заркевича від 3 червня 1883 року до Галицького сейму із зауваженнями щодо порушення

виборчого права. Слід відзначити, що всупереч теперішньому законодавству, відповідно до якого право голосу мають всі громадяни, що досягли 18 років, у Галичині кінця XIX століття до виборів допускались не всі особи, а лише ті, які сплачували податки. У скарзі Леона Заркевича зазначалось, що Ігнацій Камінський застосовував для свої агітації недозволені засоби. Але основні звинувачення скаржника ґрунтувались на тому, що жителі не мали можливості ознайомитись із кандидатами у депутати, список виборців був розміщений у неналежному місці Станіславського магістрату та не відповідав виборчому кодексу. Так, всупереч законодавчим вимогам того часу до списку були внесені особи, які не сплачували податки, відбували покарання, були зареєстрованими під різними іменами або померли, не мали взагалі права голосу. Також у списках були жінки, які не мали на той час права голосу. Практично такі ж самі порушення, про які ми чуємо та читаємо у сучасних ЗМІ, були зафіксовані у Станіславові: це і зумисні помилки у прізвищах у виборчих списках, і голосування без пред'явлення посвідчення особи. Застосовувався також і адміністративний ресурс, яким не гребують і на даний час. Звісно, що перебуваючи на той час на посаді бургомістра, Ігнацій Камінський вдало використовував свій ресурс для того щоб здобути мандат: практикувались такі аргументи як погрози, накладання штрафів, отримання грошової винагороди у випадку голосування за нього (чим не підкуп виборця?!!!) Комісія Галицького сейму, яка приїхала зі Львова для розслідування та розгляду даної скарги прийшла до висновку, що під час голосування на виборців чинився адміністративний тиск. Було встановлено, що прибічники І. Камінського застосовували різноманітні методи впливу на громадян. Зокрема, власники ощадних кас відмовляли людям у позиках, якщо ті не проголосують за «їхнього» кандидата. Не гребували і підкупом членів виборчої комісії. Більше того, у кабіну для голосування виборці заходили з поліцейським, який перевіряв, щоб ті віддали свій голос за потрібного кандидата. На підставі цих гучних доказів фальсифікацій на виборах комісія Галицького сейму, яка складалась з 5-ти осіб, винесла вердикт про те, що голосування у Станіславському виборчому окрузі є нелегітимним та недійсним. Були

призначені наступні вибори депутата до Галицького Сейму на 28 жовтня 1885 року.

У промові керівника Галицького сейму – п. Пєтруського зазначено, що у наступному голосуванні взяло участь 518 виборців, більшість яких віддали свої го кандидату Гершу Гальперну 211, а його опонент – доктор Ігнацій Камінський набрав лише 138 голосів. Голоси інших самовисуванців розділилися наступним чином: доктор Альфред Згурський – 108, доктор Ганрие Затей – 55 , доктор Валерій Шидловський – 6. Однак, відповідно до 46 статті виборчого кодексу Галичини, один із кандидатів, щоб вибори вважались дійсними, мав набрати абсолютну більшість голосів. Саме тому було оголошено третій тур виборів, який відбувся наступного ж дня 29 жовтня 1885 року. Суперечливість виборчого процесу полягала в тому, що і цього разу жоден з кандидатів не набрав необхідної найбільшої кількості голосів, що в подальшому через такі виборчі колізії викликало у виборців Станіславова протест та бойкот голосуванню.

Оскільки громаду Станіславова потрібно було комусь представляти у Галицькому сеймі, то наступні вибори були призначені на 30 листопада 1885 року. Відповідно до протоколу виборів 30 листопада 1885 року участь у них взяли 423 виборці, тому мінімально допустима кількість голосів за кандидата повинна була становити 212 голосів – а саме 50% від усіх голосуючих. Переконливу перемогу цього разу здобув доктор Зигмунт Мрочковський – 399 голосів, а доктор Ігнацій Камінський - лише 21. Інші кандидати – Збігнєв Цєнський та Герш Гельперн набрали відповідно 2 і 1 голос.

Але й за таких умов голосування не відбулося без махінацій. У Галицький сейм подали скаргу жінки, які наголошували, що 175 осіб жіночої статі не мали можливості проголосувати. Вони не погоджувались з вимогою закону від 6 жовтня 1869 року, який визначав, що право голосу мають лише ті особи, які сплачують податки. Відповідно до вимог закону жінки можуть голосувати через свого чоловіка або опікуна. Проте, при розгляді даної справи у Сеймі

дійшли до висновку, що навіть, ці 175 додаткові голоси не вплинули б на результати голосування. Тож перемога залишилась за Зигмунтом Мрочковським.

Гортаючи сторінки минулого, бачимо, яким завжди заплутаним був процес народного волевиявлення. Влада, яка повинна відстоювати інтереси людей, насправді забирає у них права. Особисті інтереси виходять на передній план, а народу не залишається нічого кращого, як змиритися з цим.

Проте у демократичних країнах тільки люди можуть припинити процес фальсифікацій, розкрадання та узурпації влади через вибори. Слід відкидати принцип: моя хата – скраю, не стояти осторонь, а вести боротьбу за можливість жити у правовій державі. Тож маємо надію, що історія станіславівців таки чогось навчить, і наступні Президентські вибори в Україні 25 травня 2014 року пройдуть в Івано-Франківську без порушень. Нам не одноразово доводилось спостерігати, як у демократичних суспільствах вже через декілька годин в ночі після виборів переможець та переможений визнають результати виборів і подають собі руки. У нас цього не вийде, так як навряд чи «попєреднік» В. Янукович буде брати участь у виборах, а тим більше приїде в Україну, щоб привітати переможця. Ми в цьому плані, напевно, – унікальна країна.

Проців О.Р. Виборчі махінації по-станіславівськи / Олег Проців / Галичина.- 2014. – № 72(4825) 20 травня. – С. 7.